

This is a reviewed article

***Sámi álbmotbeaivi* – «samefolkets dag» eller «samenes nasjonaldag»?**

Lars Lien
HL-senteret
Senter for studier av Holocaust og livssynsminoriteter
lars.lien@hlsenteret.no

Keywords:

Sami
nationalism
Sami Day
Sami National Day
identity

Abstract

This article is based on the current debate about whether or not the official Sami flag day 6 February may and should be referred to as "Sami Day" or "Sami National Day." While the Norwegian government is consistently referring to the Sami as a people (folk), the Sami decided in 2005 that the celebration referred to the Sami as a nation. The use of the term "nation" by the Sámi Parliament has created reactions among parts of the non-Sami population, especially in current and historical Sami core areas, and in some political parties, especially representatives from the Progress Party (Fremskrittspartiet). The negative statements in connection with the national identity of the Sami, reflects specific attitudes to the power relationship between the majority community and the Sami.

In light of these criticisms, it may be useful to see the historical development of the Sámi political mobilization and the common European tradition from which it was born. The Sami National Consciousness grew up in the early 1900s, equivalent to Norwegian nationalism in the wake of union resolution with Sweden. At first glance, The Sami opposition in the period after 1905 seems to be in the business and cultural spheres, but looking at the sources, there is a language that was also indicative of the Norwegian majority community in the same period. The Sami opposition to the Norwegian authorities developed early strategies to respond to assimilation and cultural imperialism. Although the pressure of the Sami opposition fell in periods, it was an important self-awareness of the Sami as political subjects. The Sami initiative is important symbols of Sami political commitment and the national consciousness. The Sami resistance struggle testifies that the conditions of the Sami not only came under the reconciliation policy of the Norwegian authorities, but that Sami demands for rights and respect for language and culture have been fought through well over hundred years.

The fact that the Sami nation-building process has been overlooked in Norwegian history writing is arguably an important reason why the idea of a Sami nation seems alien, provocative and partly revolutionary from a majority point of view. However, the Sami nation constitutes itself first and foremost as a cultural nation (cultural heritage, languages, myths, folklore, customs and history), not through demands for political independence.

Den 6. februar er offisiell flaggdag i Norge og markeres over hele landet. Hva som markeres, er det derimot stridigheter om både blant samer og ikke-samer: Er det «samefolkets dag» eller «samenes nasjonaldag»? Mens den norske regjeringen konsekvent omtaler markeringen av samene som *folk* (Se bl.a. Kommunal- og moderniseringsdepartementet, 2015), avgjorde et flertall på Sametinget i 2005 at markeringen refererte til en samisk *nasjon* (Sametinget: Nasjonaldag og nasjonale symboler, 2018).

Ifølge Sametinget er årsaken til begrepsforvirringen upresise oversettelser av begrepet *Sámi álbmotbeaivi* og påpeker at den korrekte oversettelsen til norsk blir samisk/samenes nasjonaldag.

Sametingets understrekning av nasjonsbegrepet og bevisste bruk av nasjonalsymboler har skapt reaksjoner blant deler av den ikke-samiske befolkningen i samiske kjerneområder og blant enkelte politikere, særlig representanter fra Fremskrittspartiet. I den første delen av artikkelen vil jeg derfor belyse ulike reaksjoner på det den innflytelsen samisk kultur har fått i nåværende og tidligere samiske kjerneområder, og hvordan økt samisk innflytelse gjennom urfolksstatusen blir koblet til en gryende samisk nasjonalisme og selvstendighetsprosess. Hva er det som gjør at enkelte føler samenes nasjonale bevissthet som så truende?

I den andre delen vil jeg se den ovennevnte argumentasjonen i lys av den samiske identitetsdannelsen og argumentere for at en samisk nasjonal bevissthet er langt eldre enn stadfestelsen av samene som urfolk på slutten av 1900-tallet. Jeg vil hevde at den samiske politiske identitetsdannelsen ble født inn i og utviklet seg som en følge av Norges selvstendighet i 1905 og den nasjonsbyggingen som fulgte unionsoppløsningen. Samenes nasjonale identitet oppsto ikke som et resultat av norske myndigheters innrømmelser til samene på slutten av 1900-tallet, men oppsto og utviklet seg som et motsvar til den norske nasjonalismen som fulgte unionsoppløsningen.

Fra Ájedvoulle til Jáákárvobme - Samisk sniknasjonalisering?

I 2017 feiret samene hundreårsjubileet for den sosialpolitiske mobiliseringen knyttet til gjenreisningen av de samiske samfunn. I dag finnes det et stort antall samiske kultur-, utdannings- og næringsinstitusjoner/-organisasjoner, et eget samisk parlament, offisielle nasjonale symboler som flagg, mediekanaler (hvor *Ođđasat* har samsendinger med Sverige og Finland) og det finnes lovgivning som skal sikre samenes urfolksrettigheter. Samene har også oppnådd en egen status internasjonalt i tilknytning til diplomatisk og politisk arbeid med urfolkssaker (Vars, 2017, s. 183).

Offentlige institusjoner, rettigheter og nasjonale symboler har vært ledd i norske myndigheters tiltak til forsoning. Samtidig har samenes styrkede posisjon ført til splittelse mellom ikke-samiske nordmenn og norske samer – som særlig har blitt knyttet til spørsmål og påstander om samisk nasjonalisme og geografisk og kulturell dekolonisering av tidligere samiske kjerneområder. Som understreket av Laila Susanne Vars forholder forskningsmiljøene seg i mindre grad til revitalisering av samisk språk og kultur, men til dekoloniseringsprosesser: dekolonisering av skolen, læremidler, verdier og tenkemåter. Siden rammeverket for urfolkspolitikken baserer seg på at staten Norge er etablert på territoriene til to folk, nordmenn og samer, medfører politikken også territoriale spørsmål (Vars, 2017, s. 185 og 188).

Spørsmålet om samisk nasjonalisme i tilknytning til markeringen av 6. februar har tidvis vært et betent spørsmål. Da det samiske flagget for første gang ble heist parallelt med det norske utenfor Alta rådhus i 1999, var debatten het i byen om hvorvidt dette var riktig (*NRK Sápmi*, 3.februar.2009). Overskrifter som «Sameflagg en provokasjon», «Flaggtull» og «Fortsatt strid om flagget» preget avisene. «Dette er samisk nasjonalisme, og da flagger man for de nasjonalistiske strømmingene i det samiske samfunnet» uttalte en leser. I 2013 ble NRK anmeldt av 84 år gamle Otto Håpnes. Saken ble henlagt av politiet, men den 6. februar 2014 tok han nok engang saken opp, denne gangen i *Altaposten* (6. februar 2014). I

dekningen av saken slik den ble gjengitt i avisen, var det NRKs bruk av begrepet «samenes nasjonaldag» som var årsaken til anmeldelsen. «Dette er 'sniksamifisering' på det groveste. Jeg finner meg ikke i det, og dette skal jeg ha avklart, om jeg så skal gå til Høyesterett», uttalte Håpnes. Han hevdet at skulle man ha nasjonaldag, måtte man ha nasjonalstat, og spurte retorisk om det fortsatt var Stortinget eller om det nå var Sametinget som bestemte i Norge.

Liknende tolkninger har også kommet fra sentralt politisk hold. FrPs Ulf Leirstein avfeide all logikk bak begrepet 'samenes nasjonaldag' i en Twitter-melding i 2016: «Samenes NASJONALdag... Visste ikke at samene hadde et eget land. Da kan sikkert det landet betale for Sametinget, støtte til samisk kultur osv.» (Olsen, 2016) Hans partifelle på Stortinget, tidligere Justisminister Per Willy Amundsen (FrP), har i flere sammenhenger uttalt seg svært kritisk og nedsettende om samer og Sametinget, og har ytret motstand mot at sameflagget skal heises på samenes nasjonaldag. På spørsmål om ikke perspektivene hans var i overkant kontroversielle, svarte Amundsen at: «Det er riktig, men ute blant folk har vi mye mer støtte for vårt syn enn blant de politisk korrekte. Over hele Nord-Norge ser vi at folk flest forstår disse problemene mye bedre» (Nordlys, 20. desember 2016 og NRK Sápmi 22.12 2016).

Som det fremgår av begrepet «sniksamifisering» og Amundsens påstand om støtte i deler av den ikke-samiske befolkningen, gis det inntrykk av frykt for en dekolonisering i den forstand at det samiske blir løftet frem i tidligere samiske kjerneområder sør for Finnmark. Etter at Kåfjord kommune (*Gáivuona suohkan*) i Nord-Troms ble innlemmet i forvaltningsområdet for samiske språk 1. januar 1992, ble det rettet skarpe protester mot de endringer det medførte for ikke-samer i området. KrF-politikeren og læreren Ragnhild Selle Rundberg påsto at samisk kultur ble forfordelt på bekostning av det norske. Hun protesterte i 2001 mot at datteren skulle syng og høre eventyr på samisk: «Slik det er blitt nå, er dette en tvangsinnføring av samisk. For det er sånn at det skal gjennomsyre alt, fra barnehager og skoler til offentlige kontorer.» (Sitert i *Dagbladet*, 8. februar 2001) Politikeren fortalte på NRKs «Brennpunkt» at hun opplevde det som urettferdig og diskriminerende at hennes barn kom bakerst i køen sammenlignet med barn som hadde hatt samisk på skolen (*Dagbladet*, 8. februar 2001). Kåfjord fikk også oppmerksomhet i pressen etter at ukjente gjerningspersoner skjøt skilt med samiske stedsnavn i filler.

I dag finnes det en rekke godkjente samiske stedsnavn fra Tysfjord (Eidet – *Ájedvoulle*) til Saltdal kommune (Junkerdaalen – *Jáákárvobme*), men de er sammenlignet med arkeologiske funn tilknyttet samisk bosettingsmønstre likevel i betydelig mindretall. Historisk kan det samiske knyttes til minst halvparten av landets kommuner (NRK *Sápmi* 7. september 2014 og *NRK*, 3. desember 2016).

De ovennevnte reaksjonene på samenes nasjonale bevissthet vitner om spesifikke holdninger til maktrelasjonen mellom majoritetssamfunnet og samene. Samene skal være seg bevisst hvor makten og bevilgningene ligger, og vokte seg for å kreve for stor innflytelse og makt. Det samme maktforholdet gjenspeiler majoritetsperspektivet i diskrepansen mellom samene som folk og samene som nasjon: et folk er statens undersåtter, mens en nasjon har ambisjoner om uavhengighet. At samenes nasjonsbevissthet oppfattes som av nyere dato, ser ut til å forsterke enkelte ikke-samers og politikeres frykt for at norske myndigheters innrømmelser overfor samene har ledet til en samisk ambisjon om å bryte båndene til den norske stat gjennom selvstyre. I møte med denne kritikken kan det være nyttig å se den historiske utviklingen av samenes politiske mobilisering og hvilken felleseuropeisk tradisjon den er født inn i.

Sami soga lávlla – Den samiske slektens sang

I forbindelse med den første feiringen av samenes nasjonaldag 6. februar 1993, ble den første sametingspresidenten, Ole Henrik Magga, spurt om han ikke var redd for voldelig nasjonalisme blant samene (NRK *Sápmi*, 3. februar 2009). Magga stilte seg uforstående til

spørsmålet: «Samene har aldri hatt slike metoder og målsetninger. Og det må være slik at vi, alle urfolk må kunne bringe frem musikken, historien, snakke språket på offentlige steder uten å bli beskyldt for å være nasjonalist.» At samene ikke har hatt vold som metode, hadde Magga rett i, men at det tidligere har forekommet en nasjonal bevisstgjøringsprosess i samenes sosialpolitiske arbeid, gir grunnlag for diskusjon.

Samenes kamp for egne rettigheter har vært Davids kamp mot Goliat, men likevel har samene stått i politisk opposisjon til norske myndigheter og utviklet egne strategier for å imøtegå norske myndigheters assimileringstiltak og kulturimperialisme. Ved første øyekast kan samiske kjernesaker i perioden etter 1905 og frem til i dag se ut til å omhandle nærings- og kulturområdene, men ser man nærmere på kildene fremtrer et språk som var betegnende også for det norske majoritetssamfunnet i samme periode. Det samiske sosialpolitiske engasjementet handlet ikke bare om motstand mot assimileringspolitikken og retten til reinbeite, men kom også til uttrykk som en nasjonal samlingstanke – preget av nasjonalidentitet som konstituerende fellesskapsretorikk. Nasjonen som et forestilt felleskap blir avgjort gjennom referanser til felles tradisjoner, myter og symboler. Det er ikke nødvendigvis statsgrensene som er avgjørende for rammen av nasjonen, ei heller en sentral plass i statens maktsentrum. Likevel finnes det en rekke eksempler på at folkegrupper føler seg fremmedgjorte av den staten de kontrolleres av, og i ytterste konsekvens vil bryte ut av felleskapet og danne egen stat (Hobsbawn, 1992, s. 133).

Nasjonalidentiteten dyrkes gjennom den særegne folkloren, og fokuserer på revitalisering av språk, musikk og andre kulturuttrykk. Nasjonale motreaksjoner kan oppstå som kulturelle vekkelsesbevegelser i protest mot majoritetssamfunnets standardisering ovenfra (Østerud, 1994, s. 22 og 50). Å binde individer sammen til en nasjon muliggjør en effektiv felles plattform for politiske motreaksjoner (Schulze, 1994, s. 99), så også den samiske nasjonen. Dette ble svært eksplisitt uttrykt av en av de tidlige samiske organisasjonene, Brurskanken samiske lag i 1916: «Jo bedre kunnskap et folk har, des større blir samholdet mellom dets enkelte individer. Med en bedre folkeoplysning følger en mere utviklet sælvstendighetstrang.» (Sitert i Dagsposten, 8. mai 1916)

At samenes politiske mobilisering tok til tidlig på 1900-tallet, er ikke en tilfeldighet. Dette er et poeng som særlig har blitt tydeliggjort av Ketil Zachariassen. Et viktig moment som er blitt framsatt av Zachariassen, er at den samepolitiske opposisjonen var et nasjonsbyggingsprosjekt som ikke vant frem, men som likefult var et motsvar til den kulturimperialistiske norske politikken (Zachariassen, 2012, s. 329-330). Helt konkret kom det en statsgrense mellom reinbeitene i Sverige og Norge etter unionsoppløsningen i 1905 (Arkivverket, 2017). Reinbeitesaken ble derfor et nasjonalt spørsmål så vel som et næringsspørsmål (Eriksen og Niemi, 1991, s. 118). Mens svenskene ville beholde reinbeitebestemmelsene fra før 1905, ønsket norske myndigheter å innskrenke beiterettighetene, helst avskaffe dem helt. Etter lange forhandlinger kom svenske og norske myndigheter frem til en konvensjon som resulterte i at reindriften måtte vike for «høyere samfunnsinteresser». For svenske reindriftssamer ble konsekvensene bortflytting og betydelig redusering av reinflokkene. Som påpekt av Øystein Vangnes kan det være krevende for mange å tenke seg en nasjon uten statsgrense. Han argumenterer imidlertid for at den samiske nasjonen bor i fire stater: Norge, Sverige, Finland og Russland, en samisk nasjon bygd på et grenseoverskridende fellesskap (Vangnes, 2011).

I tillegg varset århundreskiftet om et paradigmeskifte hva gjaldt både holdninger og vitenskapelige tilnærminger til det samiske. I den tidlige romantikken ble samisk kultur og nedarvede rettigheter i stor grad anerkjent av norske myndigheter. Gjennom betegnelser som «de ældste», «oprindelige» eller «infødte i landet» ble samene indirekte omtalt som et urfolk (Kjeldstali, 2003, s. 28). I perioden fra ca. 1870 til 1900 gikk fornorskingspolitikken inn i en intensiveringsfase. I samme periode ble det også et kulturhistorisk ordskifte, hvor en vanlig oppfatning var at samene var et fremmed folk fra øst som fra middelalderen hadde innvandret fra det nordlige Russland (Hansen og Olsen, 2004, s. 25).

Landbruksdepartementets reindriftsinspektør, Nils Kristian Nissen, gav sin fulle støtte til dette synet: det var ikke lenger den rådende oppfatning at samene var et urfolk, men kun en status samene hevdet seg berettiget til for å gjøre krav på områder som ikke ble oppfattet som samiske kjerneområder av norske myndigheter (Lien, 2011, s. 163). Sosialdarwinistiske argumenter ble også brukt til forsvar for den norske politikken. Ifølge utenriksminister Nils Ihlen var det «historiens dom» man var vitne til: «[...]hvor to kulturer, en høiere og en lavere, støder sammen, vil den sidste efterhaanden maatte vige.» (Sitert i Eriksen og Niemi, 1991, s. 119)

Fremveksten av det moderne Norge etter unionsoppløsningen var med andre ord ikke bare et økonomisk og politisk spørsmål, men ble i høy grad også ansett som et sosialt og nasjonalt spørsmål. Nasjonsbyggingsideologien var tuftet på et premiss om felles kultur for å styrke det indre samholdet: ett folk, én nasjon, ett språk. Målet med assimileringstiltakene ble derfor ikke bare av språklig karakter, men også kulturelt. Samene skulle bli «gode nordmenn», noe som betydde at samenes indre samhold og identitetsfølelse måtte vike (Niemi, 2017, s. 131-132). Radikaliseringen av nasjonsbyggingsideologien førte til en samisk politisk og ideologisk motreaksjon, ikledd samtidens nasjonalistiske språkdrakt.

Hvis man betrakter den retorikken som ble benyttet av de norske nasjonsbyggerne i perioden rundt unionsoppløsningen, fremstår en åpenbar dissonans med de samiske kravene. Der begreper som «ære» og «verdighet» og «suverenitet» gikk i igjen i Norges løsrivelsesprosess (Sørensen, 2001, s. 416), er det lite som taler for at de norske nasjonsbyggerne så noen overføringsverdi i denne begrepsbruken i forbindelse med samenes følelse av undertrykkelse.

Flere av de tidlige samiske aktivistene var akademikere: lærere, studenter og mediefolk. Ikke overraskende jobbet flere av de samiske aktørene innen skoleverket, en utdanning som sørget for en allmenn kjennskap til det norske samfunn, politikk og organisasjonsliv, og som i tillegg posisjonerte samiske aktører nær assimilasjonspolitikken og majoritetens holdninger til samene og det samiske i praksis.

Helt sentralt i motstanden mot assimileringspolitikken sto Isak Saba. Saba begynte på lærerskolen i Tromsø i 1889 og arbeidet i en periode som lærer i Lebesby. I 1900 tok han middelskoleeksamen i Kristiania og avla artium i Tromsø i 1903 (Isak Saba guovddáš, 2017). I et brev til sin kampfelle Anders Larsen uttrykte Saba i 1902 at samene i likhet med nordmennene hadde hatt en blomstrende fortid – en fortid som måtte vekkes til live gjennom opplysningsarbeid. Saba og Larsen hadde holdt kontakten etter at de begge var uteksaminert fra Tromsø Seminar. Begge skulle gjøre seg gjeldende som samiske aktivister i årene som fulgte unionsoppløsningen (Jernsletten, 1986, s. 29). Hvorvidt det var Saba eller Larsen som kom opp med ideen om en samiskspråklig avis er uvisst, men etableringen løftet det samepolitiske arbeidet fra den private sfæren til det offentlige rom (Zachariassen, 2012, s. 54).

Larsens etablering av avisen Sagai Muittalægje (Nyhetsfortelleren) i 1904 ble viktig i den tidlige fasen av den samiske opposisjonen. Første nummer kom ut som bilag til Den evangelisk lutherske frikirkes avis, Nuorttanaste, som også sørget for gunstige trykkebetingelser for Sagai Muittalægje (Borgen, 1997, s. 18). Regnor Jernsletten anslår antall lesere per nummer i perioden 1904-1911 til omlag to tusen. Basert på leserbrevene anslår han at avisen hadde en spredning fra Nord-Troms til Kirkenes (Jernsletten, 1986, s. 33-34). Innholdsmessig var avisen delt opp i fire sentrale elementer: nyheter, leserbrev, kultur- og opplysningsstoff og politisk agitasjon. Noen rendyrket nyhetsavis ble Sagai Muittalægje aldri, med bakgrunn i at det var fjorten dager mellom hver utgivelse (Zachariassen, 2012, s. 54). Målet med avisen var å drive opplysningsarbeid og tilby samer nyhetsstoff på deres eget språk. Avisen styrket følelsen av å være ett folk. Valgarbeid, lister og agitasjon preget avisen i både Stortings- og kommunevalg og avisen hadde en tydelig opinionsdannende funksjon.

Folkloristen Saba fremtrer også i spaltene, som en samenes Bjørnson og Asbjørnsen og Moe i en og samme person. Han presenterte samisk folklore, eventyr, joik og versene i Sami soga lávlla, «Den samiske slektens sang» fra 1906 som senere ble tonesatt til melodien av Báarsnjárgga soga lávlla (Barsnesslektens sang) som samenes nasjonalhymne (I 1961 komponerte lektor Arne Sørli melodien som brukes i dag. Sabas tekst og Sørli's melodi ble i 1986 valgt som samenes offisielle nasjonalsang). Som det fremkommer i siste vers av Sabas dikt, resonnerte drømmen om samisk selvråderett med nordmennes visjoner om norsk suverenitet:

Våre fedre før har seiret – over dem som urett øvet. La oss også motstå brødre – dem som vil oss underkue! Solens sønners seige avkom! Aldri skal du overvinnes, om det gyldne språk du vokter, husker dine fedres tale: Sameland for samene!

Det var ingen tilfeldighet at reisning mot urett, underkuelse og norsk kulturimperialisme understrekes i diktet. I nest siste vers inviterer Saba til kamp: tiden var over for nordmennes herjingstokter og frekke skattefuter. Den samiske slekten ønsket å gjenvinne sin verdighet og, om ikke å tilrive seg den samme suverenitet som var en realitet for nordmennene året før, respekt for og en grad av kontroll over samisk levesett, kultur, tradisjoner og næringsvirksomhet.

Som påpekt av Jernsletten, samsvarte Saba og Larsens prosjekt med grundtvigianismen, folkehøyskolebevegelsen og målrørslas vekt på å skolere nordmennes bevissthet om den norske kulturarven, gjennom målsettingen å gi leserne økte kunnskaper om samisk kultur og folkets stolte fortid (Jernsletten, 1986, s. 36). Målsettingen var å styrke den samiske selvfølelsen på tvers av økonomiske, geografiske og næringsmessige ulikheter, gjennom å skape en sterk etnisk fellesskapsfølelse, tuftet på samisk språk og kultur i Finnmark (Zachariassen, 2012, s. 56). Saba var ikke motstander av at samiske barn skulle lære norsk på skolen. Det var assimileringprosessen han motsatte seg, prinsippet om at samene skulle «[...] opgive sin nationalitet og smelte sammen med nordmændene.» (Sitert i Zachariassen, 2012, s. 86) Opplysningsarbeid blant det samiske folk gjennom skolen var viktig for å vekke nasjonalfølelsen, og derfor en forutsetning for samisk nasjonal bevissthet, språklig og kulturell reisning (Zachariassen, 2012, s. 56).

Den 15. desember 1905 reiste Larsen spørsmålet om tiden var moden for en samisk stortingskandidat for det kommende valget, et neste steg i den samiske nasjonsbyggingen. Han påpekte at det aldri hadde sittet en samisk kandidat på Stortinget. Et samisk kandidatur, hevdet han, ville gi «større aktelse og generelt og for samene selv en større selvspekt.» (Sitert i Zachariassen, 2012, s. 59) På nyåret 1906 pekte han ut Saba som best skikket til kandidaturet. Kort tid senere publiserte avisen Sabas valgprogram, et program preget av en religiøs, sosial og næringsmessig karakter, som kombinerte praktisk politikk med samisk nasjonalisme (Zachariassen, 2012, s. 61). Det Saba lyktes med var å manøvrere seg i en posisjon hvor han fikk støtte fra to ulike grupper: på den ene siden den samiske befolkningen, på den andre nordmenn med sosialistiske sympatier (Jernsletten, 1986, s. 36).

Den samiske opposisjonen fra 1906 må regnes som en suksess i den forstand at den medførte en organisert motstandskamp. Grunnlagt på nasjonale ideer fikk nye generasjoner utdannede samer en plattform for samisk motstand mot assimileringspresset og interessen for det trykte ord bidro til økt samfunnsengasjement, en avgjørende faktor i opplysningsvirksomheten og bevisstgjøringen av samisk språk og kulturs verdi. Kravene var ikke «vekk med skolen», et sentralt symbol på fornorskingen. Kravet var å effektivisere utdanningen, å gjøre samene kjent med samfunnsutviklingen og gjennom denne kunnskapen kunne kjempe for egne rettigheter.

Med Saba på Stortinget ble det samiske perspektivet belyst utover de samiskspråklige diskusjonene i Finnmark gjennom at den samiske opposisjonen fikk et gjennombrudd for sine kjernesaker i den norskspråklige debatten. Som understreket av Zachariassen tilførte Sabas kandidatur en ny dimensjon i den norske nasjonsbyggingen gjennom ideer som gikk ut over

en stat med utgangspunkt i norsk språk og ideologi. Sabas og Larsens krav førte til at kulturpluralistiske ideer ble presentert for en ikke-samisk offentlighet (Zachariassen, 2012, s. 109). I tillegg til å fremme ønsker om rettigheter angående samisk språk og kultur, komplementerte og utfordret begge den eksisterende samiske kulturforskningen. Saba og Larsen fikk også ny aktualitet mot slutten av 1960-tallet, hvor samisk kulturforskning fikk fornyet kraft gjennom en revitalisering av samiske språk og kultur og en styrking av samisk identitet (Zachariassen, 2012, s. 230).

Sámi álbmotbeaivi – Trondheim 1917

Fra 1912 oppsto det et samepolitisk tomrom med bakgrunn i at opposisjonen gikk i oppløsning, men i 1917 så et nytt samisk initiativ dagens lys (Zachariassen, 2012, s. 231). Den 6. februar gikk samer fra Norge og Sverige sammen for å holde sitt første landsmøte. Møtet var lagt til metodistkirken i Trondheim. Av saker var det særlig reindriften og skolesaken som skulle diskuteres. Møtet var først og fremst kommet i stand på sørsamisk initiativ. I sørsamiske områder var det særlig endrede vilkår for reindriften som la grobunnen for politisk engasjement. Felleslappeloven av 1883 sørget for at jordbruket fikk fortrinn foran reindriften og andre samiske særinteresser, gjennom erstatning for bønder som fikk avlingen ødelagt av rein og muligheten for å frata samene områder som var spesielt til bry for jordbruket (Lien, 2011, s. 159). Når samer i Norge og Sverige gikk sammen for å holde sitt første landsmøte, var den grenseoverskridende faktoren vesentlig. Målet for landsmøtet var ikke bare å fremme reformer og utbedrede rettigheter innen reinbeite- og skolesaken, men å så samlingstanken blant sørsamene, finnmarksamene og de svenske samene (Lien, 2011, s. 167).

Til tross for sammenfallende interesser, fantes det klare skiller mellom de samiske samfunnene innenriks og over grensen. Minoritetspolitikken var noe mildere i Sverige enn i Norge. Den svenske ideen om en segregerende «lapp skal være lapp»-politikk, skjermet delvis samene (i hvert fall reindriftssamene) for en «forsvenskingspolitikk». I tillegg ga den svenske «dyrkingsgrensen» av 1867, en viss beskyttelse av reindriften (Borgen, 1997, s. 11 og 17). Heller ikke de nordsamiske og sørsamiske utfordringene var identiske. Det de hadde til felles, var utfordringer knyttet til reindriften, juridiske rettigheter og fornorskingspolitikken og utdanningsspørsmål. Mens fornorskingspolitikken var det som særlig sto i fokus i de nordsamiske områdene, var jordbrukskoloniseringen en særlig utfordring i de sørsamiske (Borgen, 1997, s. 18).

Til tross for forskjellene, var samlingstanken sentral for landsmøtet. Selv om det nasjonsbyggende språket ikke var like eksplisitt som det var med Saba og Larsens prosjekt i det sørsamiske initiativet, lå det nasjonale element implisitt i den grenseoverskridende praktiske politikken, særlig i tilknytning til reindriften. I tillegg kan det argumenteres for at det sørsamiske engasjementet i større grad søkte resonans med hele det samiske folk enn hva som var tilfellet med Saba og Larsens nordsamiske prosjekt.

Sentral i iverksettingen og gjennomføringen av samenes første landsmøte var Elsa Laula Renberg sammen med Røros-samen Daniel Mortenson. Renberg hadde allerede lagt bak seg et langt samepolitisk engasjement. Allerede i 1904 utga hun en bok – *Inför lif eller död? Sanningsord i de Lappska Förhållandena*. Som det fremkommer av tittelen var hun født i Sverige, men slo seg ned i Vefsn kommune på Helgeland i 1908, hvor hun drev reindrift sammen med sin ektemann. I boken poengterte hun at samenes usikre situasjon ville vedvare om ikke en prinsipiell anerkjennelse av deres eiendomsrett til land og vann ville finne sted. I 1910 stiftet hun Brurskanken samiske kvinneforening, en forening som skulle stå sentralt både som initiativtaker og organisator av landsmøtet (Borgen, 1997, s. 92-94 og 100).

Mortenson representerte i utgangspunktet en annen fraksjon enn Renberg. I likhet med Saba og Larsen hentet han støtte i Arbeiderpartiet og representerte partiet i Engerdal Herredsstyre. Mens Renberg hovedsakelig engasjerte seg i flyttsamenes levekår, var Mortenson opptatt av

mulighetene for å forbedre sameksistensen mellom samene og bofaste nordmenn. Han ønsket en reindrift hvor kjøttproduksjonen i større grad var modernisert og integrert i det norske samfunnet. I 1910 grunnla han et organ for samisk reindrift, *Waren Sardne – Budskapet fra fjellet*. Tidsskriftet ble trykket på norsk av to årsaker: for det første var ikke de samiske dialektene i de sydlige delene av Skandinavia bearbeidet til litterær bruk, og for det andre ønsket Mortenson å få nordmenn og norske myndigheter i tale. Tidsskriftet fikk imidlertid kun en levetid på tre år, mens hans engasjement for samiske levekår varte livet ut (Lien, 2011, s. 160).

Allerede i Renbergs innledning på landsmøtet ble det tydelig at målet med organiseringen dypest sett handlet om mer enn reinbeite og skolegang. I tillegg til assimileringspolitikken kritiserte hun samenes apolitiske lynne. Hun hevdet at gjennom å bli sett ned på av andre, hadde samene gjort seg selv små. Den største skylden for at samene ikke fremsto som en enhetlig nasjon, var ifølge Renberg deres manglende organisering. Landsmøtet skulle derfor tjene til å binde norske og svenske samer sammen. Hun understreket at til tross for at deres motstandere hadde ansett reinbeitesaken som splittende på finnmarsk-samerne, sørsamerne og de svenske samene, var det tvert i mot reinbeitesaken som skulle piske dem sammen. Poenget var ikke å bryte med norske myndigheter, men å skape et fundament som ville være tilfredsstillende for både nordmenn og samer. I den avsluttende appellen markerte hun imidlertid krav om samisk gjennomslagskraft på begge sider av kjølen: «Vi har bruk for hverandre – vi vil bygge Skandinaviens sammen!» (Siteret i Lien, 2011, s. 167)

Som Mortenson hadde understreket i et intervju i Ny tid i forkant av landsmøtet, hadde aldri samene stått svakere som nasjon enn de gjorde i 1917. Reinbeitesaken viste ifølge Mortenson at samene ikke var likestilt med landets øvrige borgere, men som fremmede som den norske stat var nødt til å tolerere. Samene var derfor å betrakte som «[...]fremmede i sitt eget land.» (Siteret i Lien, 2011, s. 161) I sitt innledningsforedrag på landsmøtet omtalte han derfor samene som et rettsløst, fedrelandsløst, undertrykt og jaget folk innenfor Sveriges og Norges grenser (Lien, 2011, s. 168). Splittelsen mellom de norske og svenske samene hadde kommet som følge av Norges løsrivelse fra svenskene og var å betrakte som et unaturlig skille hva gjaldt de skandinaviske samers kultur- og næringsinteresser. Mortenson fremhevet derfor i *Dagsposten* at «[...]det gjaldt de norske og de svenske lapper til at føle sig som tilhørende én nation, naar de med sine renhjorder møttes ved grensen.» (*Dagsposten*, 7. februar 1917)

Selv om ideen om et samlet samisk folk på begge sider av grensen var et mål for både Renberg og Mortenson, fremkommer det av landsmøtet at tolkningen av begrepet 'nasjon' var ulikt hos de to lederskikkelsene. Som påpekt av Renberg var nøkkelen til reell organisatorisk samling innvevd i reinbeitesaken i så stor grad at hun gikk på tvers av egne prinsipper i forbindelse med innledningsforedraget til Mortenson. Mens hun selv var tilhenger av at nomadefamilier kunne holde små flokker på rundt hundre rein, ønsket Mortenson å kommersialisere reindriften for å gjøre den økonomisk levedyktig. Hun kommenterte imidlertid ikke Mortensons holdning til reindriften, trolig for å fremstå som mer samlet enn de i realiteten var overfor den fremmøtte forsamlingen (Lien, 2011, s. 168).

Når skolesaken ble tatt opp på ettermiddagsmøtet den 8. februar slo samholdstanken sprekker. Mortenson argumenterte for at de samiske barna burde lære seg norsk på folkeskolen, slik at de hadde like konkurransemuligheter som barna til landets øvrige borgere (Lien, 2011, s. 172). Som han senere utdypet i et intervju *Dagsposten*: «Forstanden tilsier, at det 'nationale' ikke bør komme i forgrunden, til skade for det uundværlig nødvendige.» (*Dagsposten*, 27. mars 1917) Med det «uundværlig nødvendige» kan Mortensons holdninger tolkes som en akkulturasjonspolitikk, en idé om at en gjensidig tilpasning mellom samisk og norsk kultur og næringsveier på sikt ville føre til en positiv sameksistens gjennom felles utbytte. Prisen for denne politikken var ikke bare en modernisering av det tradisjonelle levesettet og næringsveiene, men også en ofring av språket, kanskje den kulturelle faktoren som mer enn noe binder et folk sammen. Samtidig kan Mortensons argumentasjon tillegges mer praktisk betydning som tilpasning til norsk lovgivning. Etter at tilgangen til jord ble

strengt regulert til å gjelde nordmenn og svensker som behersket det norske språket i 1888, og den nye jordsalgsloven av 1902 som tilsa at bare norske statsborgere som kunne snakke, lese og skrive norsk kunne være kjøpere, fordret dette krav om norsk hovedspråk hvis norske samer skulle konkurrere på lik linje med ikke-samiske nordmenn (en lov som i gjaldt til 1965).

For Renberg var denne argumentasjonen uholdbar. Undervisning på norsk ville ifølge henne føre til at undervisningen ble svært utfordrende for samiske barn, men tilla også et tyngre kulturelt argument, da hun understreket at samene ikke burde «fornegte sin egen nation ved at forlate sproget.» (Sitert i Lien, 2011, s. 172) Som Renberg tidligere hadde understreket, var det viktig å vekke og styrke respekten for nasjonaldrakten og språket. Å miste språket var for henne det samme som å miste hele den samiske historie, tradisjon og kultur: «Det er jo slegtens sprog som har særpræget den fra ældgammel tid og hvori de billedrike og typiske sagn og sange som kostelige skatte er nedarvet gjennom hundreder av aar.» (*Dagsposten*, 8. mai 1916)

Sabmá suolggai Sámieanan – sakte stiger Samelandet

Det er naturligvis ikke en direkte linje mellom det samiske nasjonsbyggingsprosjektet fra overgangen til 1900-tallet og situasjonen i dag. Det ble gjort forsøk på å følge opp initiativet fra Trondheim i årene som fulgte, men organiseringen skulle vise seg å bli kortvarig. Det ble arrangert et nytt landsmøte i Øresund i 1918 og i 1919 ble det igjen lagt til Trondheim. I Øresund ble en samisk sentraladministrasjon dannet, men den ble lagt ned allerede i 1923 etter å ha møtt sterk motstand fra svenske og norske myndigheter (Lien, 2011, s. 178).

Perioden fra ca. 1924-1940 har blitt omtalt som den samiske «fimbulvinteren», en periode hvor det er få spor av samepolitisk motstand (Zachariassen, 2012, s. 307-329). Det var først etter den andre verdenskrig den samiske organiseringen for alvor reiste seg igjen, gjennom blant annet Reindriftssamenes landsforbund i 1948 og Norske samers riksforbund i 1965. Likevel har bevisstheten om en samisk nasjon og ønsket om formell bruk av nasjonsbegrepet i tilknytning til samene vært til stede i store deler av perioden. Den samiske opposisjonen var viktig for en bevisstgjøring av samene som politisk aktør. Sabas særsamiske program og bevisstgjøring av viktigheten av å opprettholde samisk kultur og språk kan sammen med det sørsamiske politiske engasjementet ses som avgjørende hendelser i samisk historie i kampen mot den norske assimilasjonspolitikken. Både det nordsamiske og sørsamiske initiativet er i dag viktige symboler for det samepolitiske engasjementet og den nasjonale fellesskapsfølelsen. I 1968 ble det vedtatt på den fjerde nordiske samekonferansen i Hætta at samene ønsket å bli omtalt som nasjon, noe som understreker at den overnasjonale nasjonsforståelsen levde videre etter den andre verdenskrig (*Altaposten*, 23. oktober 1982).

Ifølge Zachariassen var striden om nasjonsbyggingen ikke bare et samtidig prosjekt, men det inngår også i en kamp om nasjonsbyggingens historie, en nasjonsbyggingshistorie hvor den samepolitiske mobiliseringen har vært utelatt fra analysene som tar for seg perioden før 1940. Zachariassen viser her til Øystein Sørensen's bok, *Jakten på det Norske*, som omhandler den norske nasjonsbyggingen fra 1770-1940 (Sørensen, 1998). Boken var et resultat av et omfattende forskningsprosjekt som resulterte i 21 publikasjoner, hvor ingen foretar seg analyser av kulturimperialistiske idealer. Den samme dimensjonen er utelatt i Rune Slagstads *De nasjonale strateger* (Slagstad, 1998). Samiske strateger har ikke blitt prioritert hos forfatteren. I det samme perspektivet kan man også trekke frem Norsk tro og tanke 1000-1940, redigert av Jan-Erik Ebbestad Hansen (Ebbestad Hansen, 1999). I sammenheng med at det flerkulturelle og flerspråklige har blitt oversett i jakten på det norske, har dette også ført til at konkurrerende nasjonsbyggingsprosjekter og strategier heller ikke har blitt viet oppmerksomhet.

Den samiske motstandskampen vitner om at de endrede vilkårene for den samiske nasjonen ikke bare kom i kraft av norske myndigheters forsoningspolitikk, men at samiske rettigheter og krav om respekt for språk og kultur har blitt kjempet frem gjennom en over hundre års

lang kamp. Dette forholdet forsvinner imidlertid i den debatten som har blitt ført i pressen og blant enkelte norske politikere, fordi samenes vilkår blir forstått ut fra hva norske myndigheter er villige til å gi/bevilge, ikke ut fra den samiske selvforståelsen. Ideen om en samisk nasjon blir derfor oppfattet som noe truende, en størrelse som blir tolket som krav som beveger seg utenfor norske myndighetenes reguleringer.

Som det tidligere fremgikk av FrP-politikernes argumentasjon, fremstår en samisk nasjon som særlig truende i situasjoner hvor motstanderne har problemer med å skille mellom nasjon og stat, en begrepsforvirring som genererer et trusselbilde både hva gjelder maktforhold og økonomi. For å løse opp i begrepsforvirringen er det nyttig å se nærmere på Øyvind Østeruds nyansering av nasjonsbegrepet når han referer til en politisk nasjon (statsnasjon) og en kulturell nasjon (Østerud, 1994, s. 19-18). Den politiske nasjonen er en aktiv og selvstyrende enhet som ifølge Østerud kjennetegnes av medborgerskap og bevisst tilhørighet, hvor staten er en nødvendig ramme. En kulturell nasjon kjennetegnes gjennom å være et passivt kulturelt felleskap som ikke behøver å sammenfalle med statlige rammer eller krav om politisk uavhengighet. Enheten ligger i kulturarv og språk, tradisjonelt (nedarvet) landskap, myter, folkløse, skikker og historie. Her ligger det i sakens natur at ingen kulturell nasjonalitet er objektivt gitt, men velges ut og kultiveres i en bestemmelse av nasjonen. Østeruds perspektiver på en kulturell nasjon sammenfaller med Sametingets uttalte målsettinger, hvor det understrekes at det samiske samfunn ennå er inne i en samfunnsbyggende fase, der arbeid med kultur og språk er prioriterte områder (Sametinget: Kultur).

Det er liten tvil om at den samiske nasjonsforståelsen er en klar parallell til den ikke-samiske nasjonsforståelsen i Norge. Identitet i tilknytning til tradisjon, språk, historie, sosiale mønstre og næringsvirksomhet er felles for begge nasjonsbyggingsprosjektene, noe som gjenspeiles i deres institusjoner og symbolikk. Fremfor å være noe truende, har økt forståelse av samenes selvforståelse som nasjon et iboende potensial for å eksemplifisere Norge som en flernasjonalt stat.

Det kan også argumenteres for at samenes transnasjonale identitet har hatt en positiv effekt for bevaringen og revitaliseringen av samiske språk. I de tidlige nasjonsbyggingsprosjektene sto språket som en sentral faktor. Samisk språk har de siste femti år blitt styrket og gitt økt status formelt (Magga, 2000, s. 48). Samtidig er de samiske språkene enten truet eller særs truet i henhold til UNESCOs kriterier for språks vitalitet. Det er et behov for å øke antallet samiske språkbrukere, og det er særs viktig at det legges ned en innsats i barnehage og skole i de større byene (Vangnes, 2018 og NOU 2016:18).

Stabiliseringen gjelder først og fremst nordsamisk, mens kystområdene og de sørsamiske områdene har opplevd en negativ utvikling. Magga viser til en åttetrinnsskala for mindretallsspråk der språk på 8. trinn er mest utsatt, mens språk på 1. trinn er minst truet av utslettelse. Mens nordsamisk befinner seg på 4. trinn, befinner lulesamisk seg på 6. trinn og sørsamisk mellom 7. og 8. trinn, altså svært utsatt. I Finland var enaresamisk i ferd med å bli utslettet, men revitalisering gjennom språkbad og språkveir har ført til en økning i antall unge som bruker språket som hverdagsspråk. Det samme kan observeres i Elgå, hvor kommunen fikk støtte av Sametinget til språkbad som ført til økning i personer som har sørsamisk som hverdagsspråk. Skilting på samisk, det være seg veiskilt eller for eksempel matvarer i dagligvarehandelen, i samiske språkområder har ifølge Magga ført til økt språkforståelse og ikke minst økt status for samiske språk (NRK2, 2015).

En nasjonal institusjon som Sametinget har tilgjengeliggjort sin kommunikasjon på både nordsamisk, lulesamisk, sørsamisk og norsk, og ikke minst har medier fått en økende betydning. Særlig relevant er nyhetsprogrammet *Ođđasat* som har sendinger i både Norge, Sverige og Finland og tilbyr reportasjer på flere samiske språk, og legemliggjør således samene som en flerstatlig nasjon, til dels løst fra de statlige begrensningene.

Konklusjon

Det faktum at det samiske nasjonsbyggingsprosjektet har vært oversett i den norske historieskrivningen er en viktig årsak til at ideen om en samisk nasjon virker fremmed, provoserende og til dels revolusjonerende fra et majoritetsperspektiv. De innrømmelser som har blitt gitt samene gjennom urfolksstatusen på slutten av forrige århundre, tenderer derfor mot å bli sett på som førstegrøden av en oppløsningstendens, hvor samenes bruk av nasjonsbegrepet blir likestilt med krav om en samisk stat.

I realiteten vokste den samiske nasjonale identiteten frem som en direkte reaksjon på norske myndigheters overgrep mot samiske næringsveier og kultur etter unionsoppløsningen, et kulturelt fellesskap som understreket at den samiske nasjonen representerte noe annet og hadde andre behov enn majoritetssamfunnet. Allerede i den tidlige fasen fanget de samiske aktivistene opp det nasjonale begrepsapparatet i den identitetsbyggende ideologien, hvor en nasjonal fellesskapsfølelse ble sett som avgjørende for at samene kunne motarbeide assimilasjonskravene.

Selv om man kan snakke om brudd i det samiske nasjonsbyggingsprosjektet, særlig i perioden i forkant av andre verdenskrig, kan man snakke om kontinuitet hvis man løfter blikket og ser på bygningen av samisk nasjonalidentitet i et hundreårsperspektiv. Det kan også argumenteres for kontinuitet i samenes egen nasjonsforståelse som er bygget på kultur fremfor politikk, og i forlengelse, forventning om en samisk stat. I realiteten kan man snakke om en flerstatlig nasjon, bygget på et kulturelt og språklig interessefelleskap mellom Norge, Sverige, Finland og til dels Russland. Det flerstatlige aspektet bidrar til å skape distinksjon mellom begrepene 'folk' og 'nasjon'. Et folk er noe man er, noe passivt. En nasjon er et felleskap man skaper.

Når Saba i sitt dikt *Sami soga lávlla* skrev *Sabmá suolggai Sámiellan* – sakte stiger Samelandet – påpekte han, om enn utilsiktet, et trekk som har preget den samiske nasjon: en evolusjonistisk revitalisering og nyskapning av samisk nasjonalidentitet og kultur, fremfor en nasjonalstatlig revolusjon. Det å gjenoppbygge bevissthet og respekt både blant samer og ikke-samer for den samiske kulturtradisjonen og nytvillingen har vært en saktegående prosess. Tidvis har overlevelsen av kulturen vært under enormt press. Selv om det gjenstår store utfordringer på både kultur- og språkområdene for den samiske nasjonen, har den kommet langt siden møtet i 1917 i metodistkirken i Trondheim, og har vært til stor inspirasjon for urbefolkning langt utenfor Norges grenser.

Litteratur

- Borgen, Peder. (1997). *Samenes første landsmøte 6.-9. februar 1917*. Tapir forlag, Trondheim.
- Ebbestad Hansen. (1999). Jan Erik, *Norsk tro og tanke 1000-1940*. Tano- Aschehoug, Oslo.
- Eriksen, Knut Einar og Einar Niemi. (1991). *Den finske fare. Sikkerhetsproblemer og minoritetspolitikk i nord 1860-1940*, Universitetsforlaget, Oslo.
- Gjengset, Gunnar. (2004). *Matti Aikio. Dobbelt hjemløs*, ČálliidLágádus forlag.
- Hansen, Lars Ivar og Bjørnar Olsen. (2004). *Samenes historie fra 1750*, Oslo.
- Hobsbawm, E. J. (1992). *Nations and Nationalism since 1780. Programme, Myth, Reality*, Cambridge University Press, U.K.
- Jernsletten, Regnor. (1986). *Samebevegelsen i Norge. Idé og strategi 1900-1940*, Hovedoppgave i historie, Universitetet i Tromsø.
- Larsen, Camilla Bakken. (2012). *Oppgjøret som forsvant? Norsk samepolitikk 1945-1963*, Mastergradsoppgave i historie, institutt for historie og religionsvitenskap, Fakultetet for humaniora, samfunnsvitenskap og lærerutdanning, UiT.
- Lien, Lars. (2011). «6. februar – dekningen av samenes første landsmøte», i Øivind Kopperud, Vibeke Moe og Vibeke Kieding Banik (red.), *Utenfor det etablerte. Aspekter ved Einhart Lorenz' forskning*, HL-senteret, Oslo.
- Magga, Ole Henrik. (2000). «Samebevegelsen og det samiske språket», i Ottar, *En nasjon blir til*, nr. 4, Tromsø.
- Niemi, Einar. (2017). «Fornorskingspolitikken overfor samene og kvenene», i Nik Brandal, Cora Alexa Døving og Ingvill Thorsen Plesner, *Nasjonale minoriteter og urfolk i norsk politikk fra 1900 til 2016*, Cappelen Damm Akademisk, Oslo.
- NOU 2016:18, Hjertespråket – Forslag til lovverk, tiltak og ordninger for samiske språk.
- Olsen, Torjer Andreas. (2016). «Ulf Leirstein og NASJONALdagene: En invitasjon», i *Radikal Portal*.
- Renan, Ernest. (1882), *Qu'est ce que c'est une nation? (Conférence faite en Sorbonne le 11 Mars 1882)*, Paris.
- Schulze, Hagen. (1994). *States, Nations and Nationalism*, Blackwell Publishers, Oxford.
- Selle, Per, Anne Julie Semb, Kristin Strømnes og Åsta Dyrnes Nordø. (2015). *Den samiske medborgeren*, Cappelen Damm akademisk, Oslo.
- Slagstad, Rune. (1998). *De nasjonale strateger*, Pax Forlag A/S, Oslo.
- Sørensen, Øystein. (2001). «Heroisme og sunn fornuft i 1905», i *Kampen om Norges sjel. Norsk idéhistorie, bind III*, Aschehoug, Oslo.
- Sørensen, Øystein (red.). (1998). *Jakten på det norske*, Ad Notam Gyldendal, Oslo.
- Vars, Laila Susanne. (2017). «Samene i Norge: Fra fornorsking til forsoning?», i Nik Brandal, Cora Alexa Døving og Ingvill Thorson Plesner (red.), *Nasjonale minoriteter og urfolk i norsk politikk fra 1900-2016*, Cappelen Damm Akademisk, Oslo.
- Zachariassen, Ketil. (2012). *Samiske nasjonale strateger. Samepolitikk og nasjonsbygging 1900-1940*. Isak Saba, Anders Larsen og Per Fokstad, ČálliidLágádus forlag, Karasjok.
- Østerud, Øyvind. (1994). *Hva er nasjonalisme?* Universitetsforlaget, Oslo.

Kilder

Altaposten
Dagbladet
Dagsposten
Illustreret Familieblad
Nordlys
NRK
NRK Sápmi

Internett

Arkivverket. Samelandsmøtet. 13. desember 2017. Hentet fra:
<http://www.arkivverket.no/arkivverket/Arkivverket/Samisk-arkiv/Nettutstillinger-Neahttaajahusat2/Samepolitiske-moetet-Saemiepolitihkeles-tjaaanghcoe-1917-Samepolitihkalas-coahkkin-1917-s/Det-store-samepolitiske-moetet-i-1917/det-gjaldt-for-samene-aa-foel>

Isak Saba guovddáš. 25. Juni 2018. Hentet fra: <http://www.isaksaba.no/om-isak-saba.30903.no.html>

Jan Tore Sanner. 06. februar 2015. Markerer samefolkets dag. Hentet fra:
<https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/markerer-samefolkets-dag/id2364248/>

NRK2. 21. november 2013. Den stille kampen. Episode 4: Kampen for språket. Hentet fra:
<https://tv.nrk.no/serie/den-stille-kampen/MDFP13001413/sesong-1/episode-4>

Sametinget. 8. juni 2018. Nasjonaldag og nasjonale symboler: 6. februar er samenes nasjonaldag. Hentet fra: <https://www.sametinget.no/Om-Sametinget/Bakgrunn/Nasjonaldag-og-nasjonale-symboler>

Øystein A. Vangsnes. 6. februar 2018. Tromsø og framtida for samisk språk [bloggpost]. Hentet fra: <https://forskning.no/blogg/oystein-vangsnes-blogg/tromso-og-framtida-samisk-sprak>

Øystein A. Vangsnes. 7. februar 2011. Sámi álbmotbeaivi p.s. [bloggpost]. Hentet fra: <http://forskning.no/content/sami-albmotbeaivi-ps>